

Lauksaimniecības politikas reformēšanas scenāriji un to novērtējums

Danute Jasjko LVAEI pētnieku grupas vārdā

2005. gada 18.martā

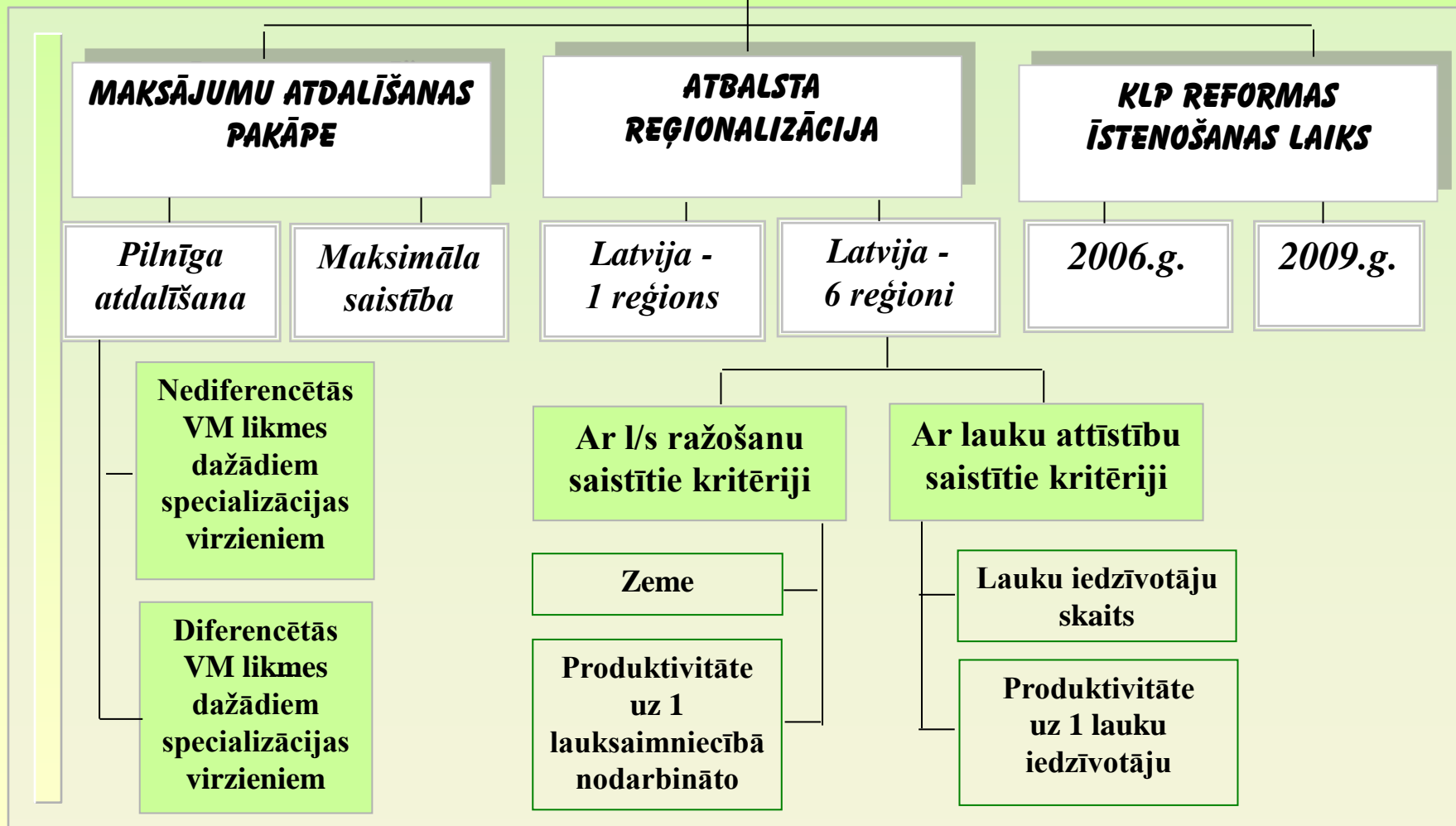
Izstādē “Pavasaris 2005” Rāmavā

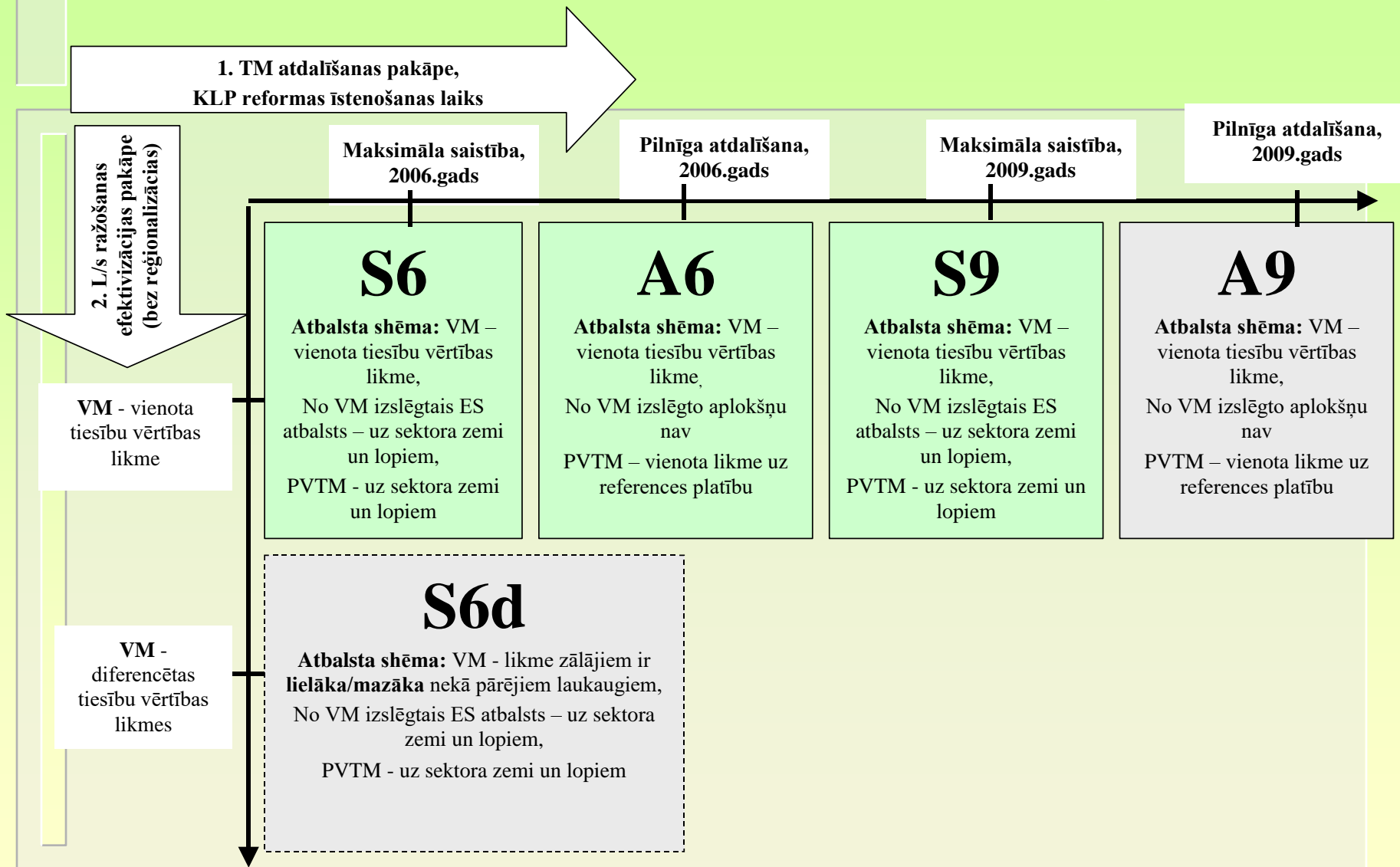
Luksemburgas kompromiss Latvijā: vai un kā varam to novērtēt?

- Esam ievērtējuši daudzus aspektus, bet
Ko pagaidām neesam darījuši?
 - Prognozējuši un kvantitatīvi vērtējuši saimniecību struktūras pārmaiņas
 - Vērtējuši saimniecību struktūras attīstībai un efektivitātes pārmaiņām nepieciešamās investīcijas
 - Uzlikuši ierobežojumu izmanto lauksaimniecības zemju platībām pēc TM reformētās sistēmas ieviešanas
 - Spējuši novērtēt MLA maksājumu nosacījumu pārmaiņas pēc 2006. gada. Bet MLA ir nozīmīga ietekme uz lauksaimniecības ražošanas attīstību Latvijā
 - “enerģētiskās” lauksaimniecības attīstības iespējas

Galvenie politikas scenārijos formalizējamie KLP reformas īstenošanas aspekti

Reformētās KLP ieviešanas scenāriji

Resursu izmantošanas pieņēmumi

Resursu veids	2003. - 2007.g.		2008. - 2013.g.	
	Cenas	Daudzums	Cenas	Daudzums
Algotais darbaspēks	1,110	0,93	1,04	0,94
Sēkla:*				
pirktā	1,016	1		
pašražotā	1,016	1		
Lopbarība*	1,016	1		
Minirālmēsli*	1,058	1		
Pesticīdi*	1,031	1		
Veterinārās izmaksas*	1,031	1		
Degviela	1,029	0,98	1,004	0,98
Elektroenerģija	1,082	1,015	1,014	1,015
Kurināmais	1,082	0,98	1,014	0,98
Resursu atdeve (tehniskā pieauguma koeficients)	1,01			

* Pieaugums periodam no 2003.g. līdz 2009.gadam

LAPA modeļa papildus pieņēmumi

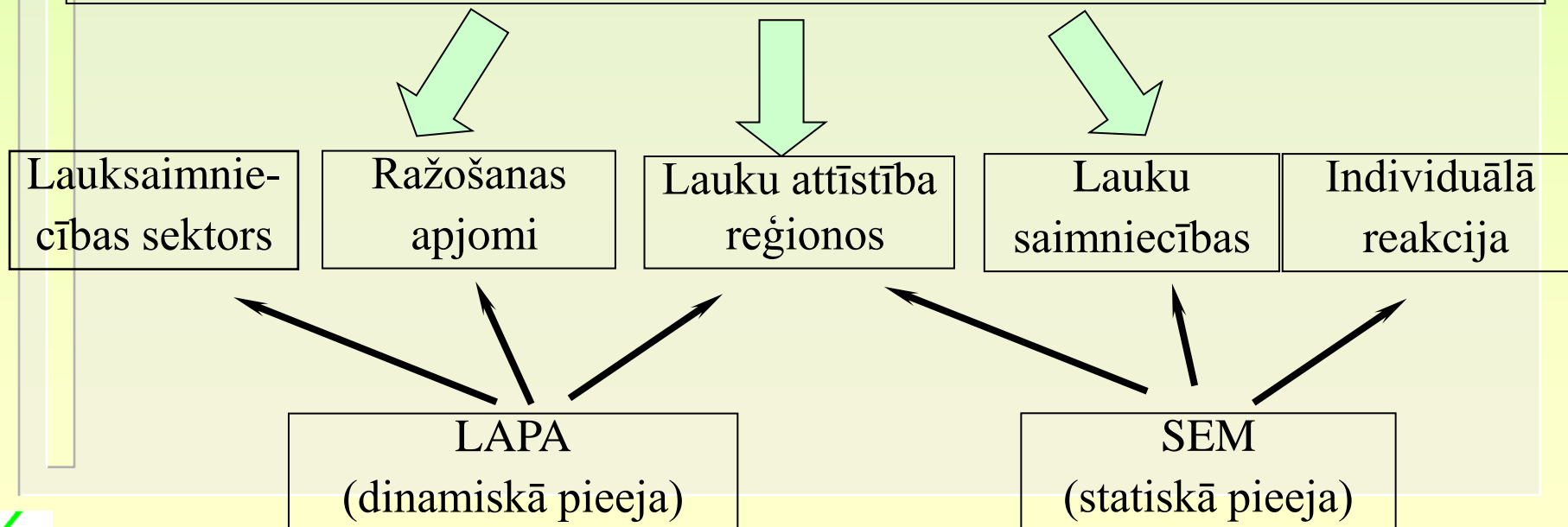
N	Produktivitātes rādītāji	Ikgadējs pieaugums,%
1.	Piena izslaukuma ikgadējs pieaugums uz vienu govī	0,025
2.	Cūku barošanas efektivitātes pieaugums	0,044
3.	Ikgadējs dējības pieaugums uz vienu dējējvistu, kā % pret pašreizēju dējību	0,048
4.	Ikgadējs sivēnu skaita pieaugums no vienas sivēnmātes, kā % no pašreizējas ieguves	0,05
5.	Ikgadējs cāļu skaita pieaugums no vienas vistu mātes, kā % no pašreizējas ieguves	0,04
6.	Ikgadējs jēru skaita pieaugums no vienas aitu mātes, kā % no pašreizējas ieguves	0,03
7.	Ikgadējs medus ieguves pieaugums no vienas bišu saimes, kā % no pašreizējas ieguves	0,015

Kā skatīt rezultātus?

- ❑ Pieņemam, ka saimnieki pieņems racionālus saimniekošanas lēmumus
- ❑ Rādītājus ir jāvērtē salīdzinājumā pa dažādajiem scenārijiem – lielāks/mazāks, daudz/maz, nozīmīgi/nenožīmīgi
- ❑ Aprēķinu rezultātus nedrīkst vērtēt kā prognozētos sektora attīstības rādītājus
- ❑ saimniecību ekonomiskā modelī SEMS analizēta nemainīga ražošanas struktūra, bet saimnieki pieņem racionālus saimniekošanas lēmumus un struktūru mainīs
- ❑ dinamiskais modelis LAPA reaģē uz modelī iekļautajiem pieņēmumiem – bet ne visu varam formalizēt
- ❑ mūsu pētījuma secinājumi nav politikas rekomendācija - tas ir pamats diskusijai

2003.gada KLP reformas vērtēšanas kritēriji un izmantojamās metodes

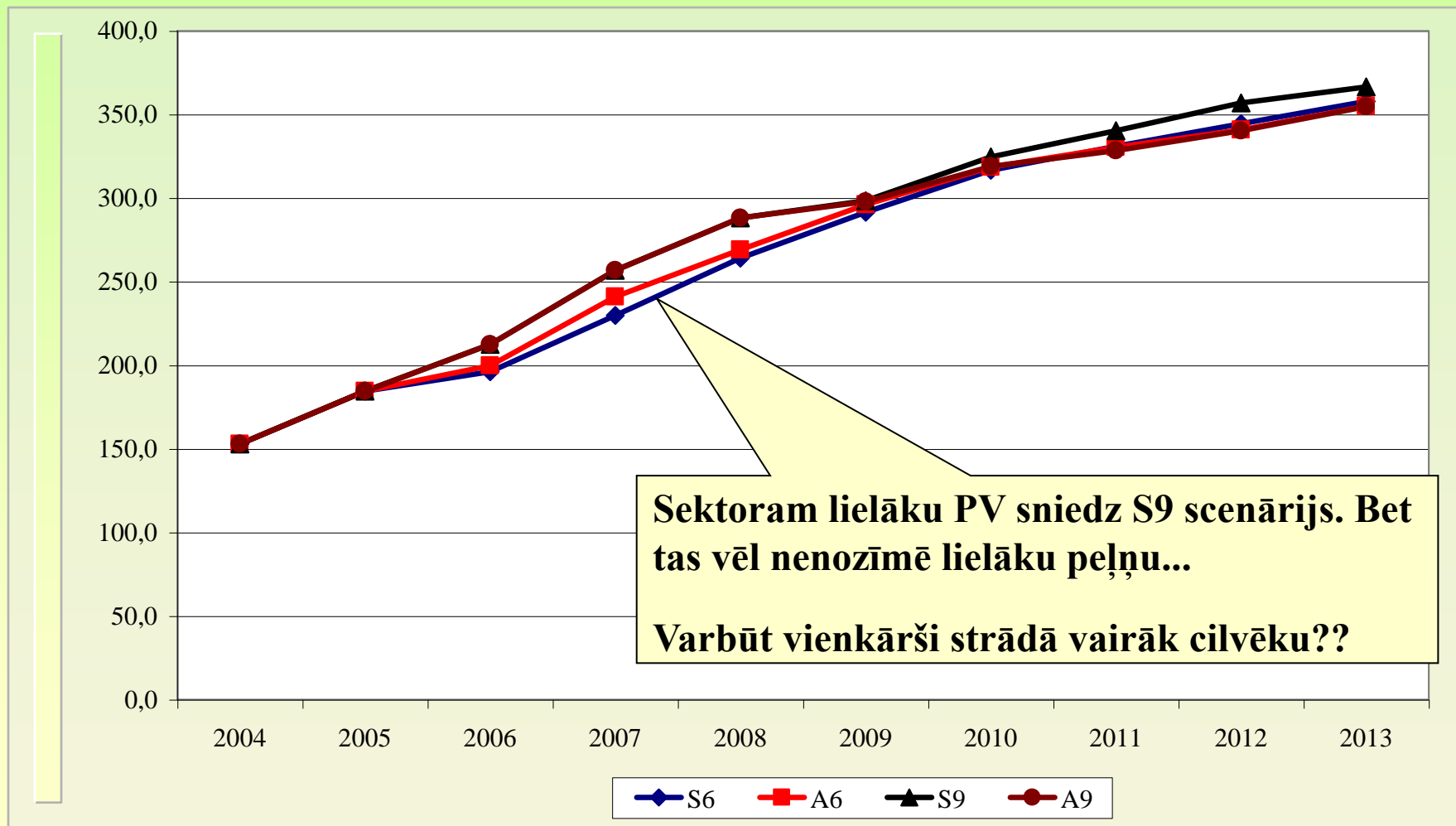
1. Lauksaimniecības sektora un atsevišķu saimniecību grupu ienākumi;
2. Lauksaimnieciskās ražošanas attīstība;
3. Galveno ražošanas resursu izmantošana (*zeme, darbaspēks*);
4. Pieejamā atbalsta izmantošanas pakāpe;
5. Ieviešanas šoks – “saimnieku labsajūtas” faktors
6. Administrēšanas izmaksas.

1. Kā TM reforma ietekmēs:
Latvijas lauksaimniecības sektoru kopumā?

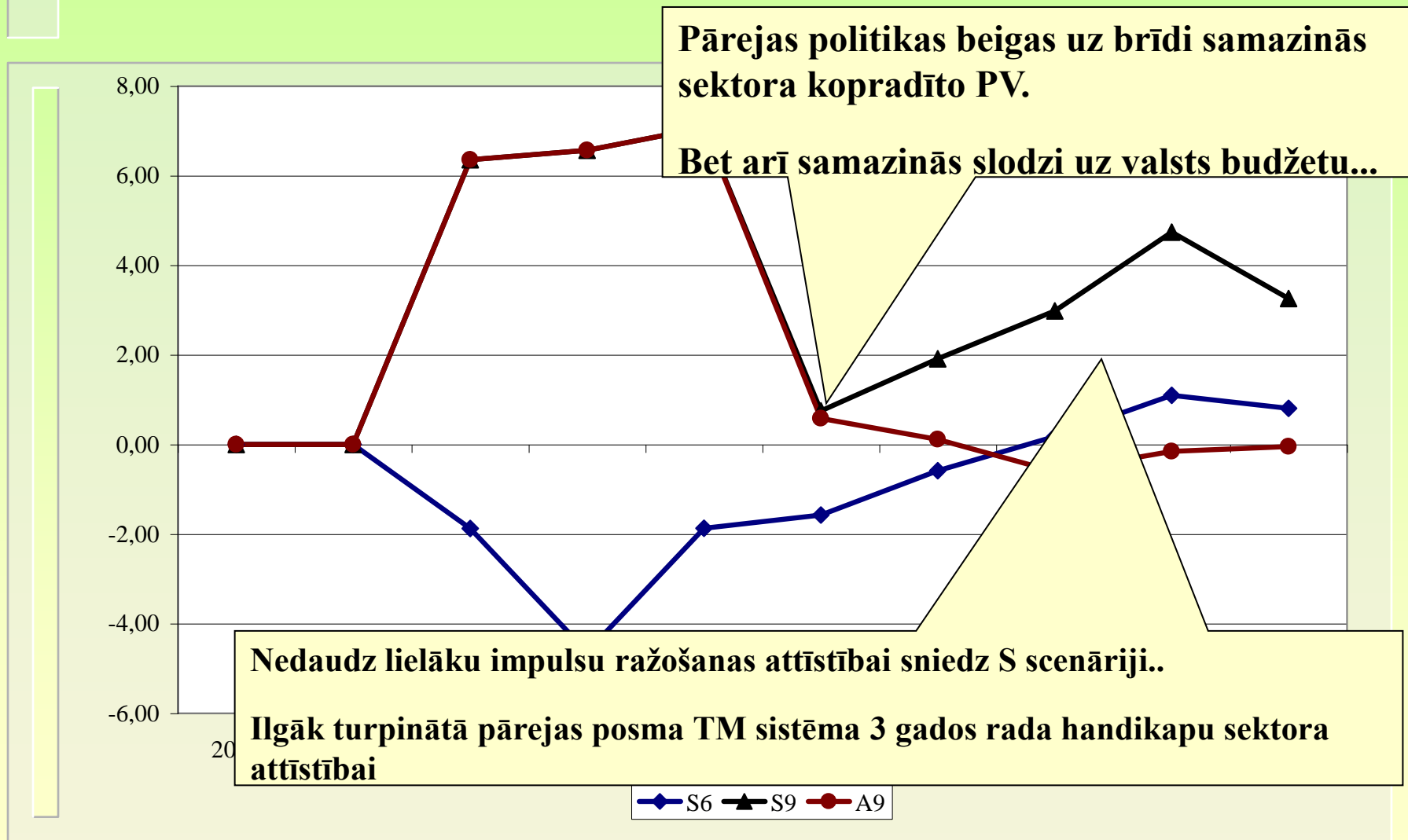

Prognozētie kopējie Latvijas lauksaimniecības sektora ienākumi (PV*), milj.Ls

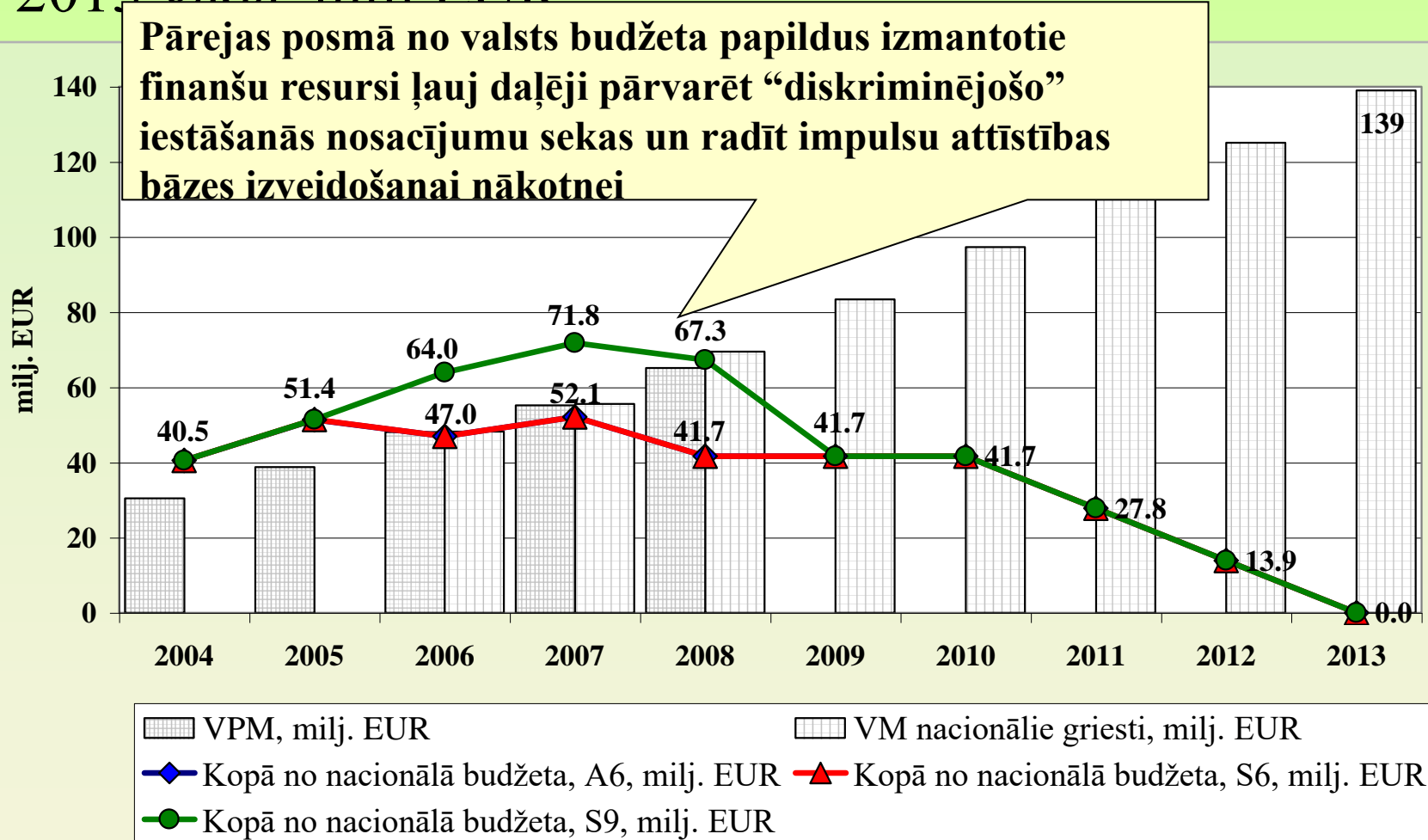
*PV = Izlaide – Izmaksas + Darbaspēks + Subsīdijas

S6 un S9 scenāriju novirzes pret A6* scenāriju kopējos Latvijas lauksaimniecības sektora PV, %

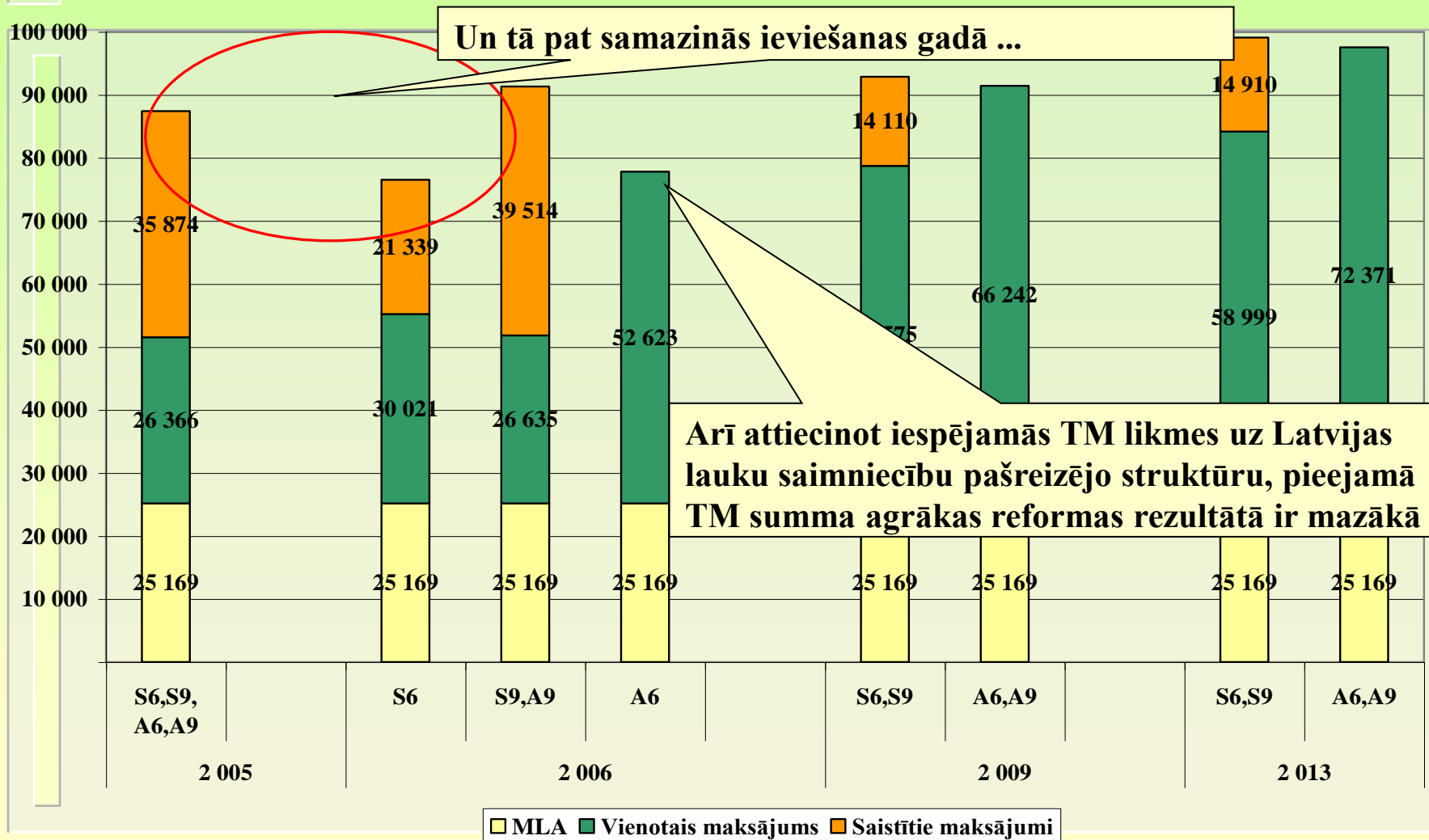
* Novirze = $(Sx - A6) / A6 * 100\%$

Scenāriju tiešmaksājumu maksimālā finansējuma no ES un nacionālā budžeta salīdzinājums 2004.-2013. gadā milj. EUR

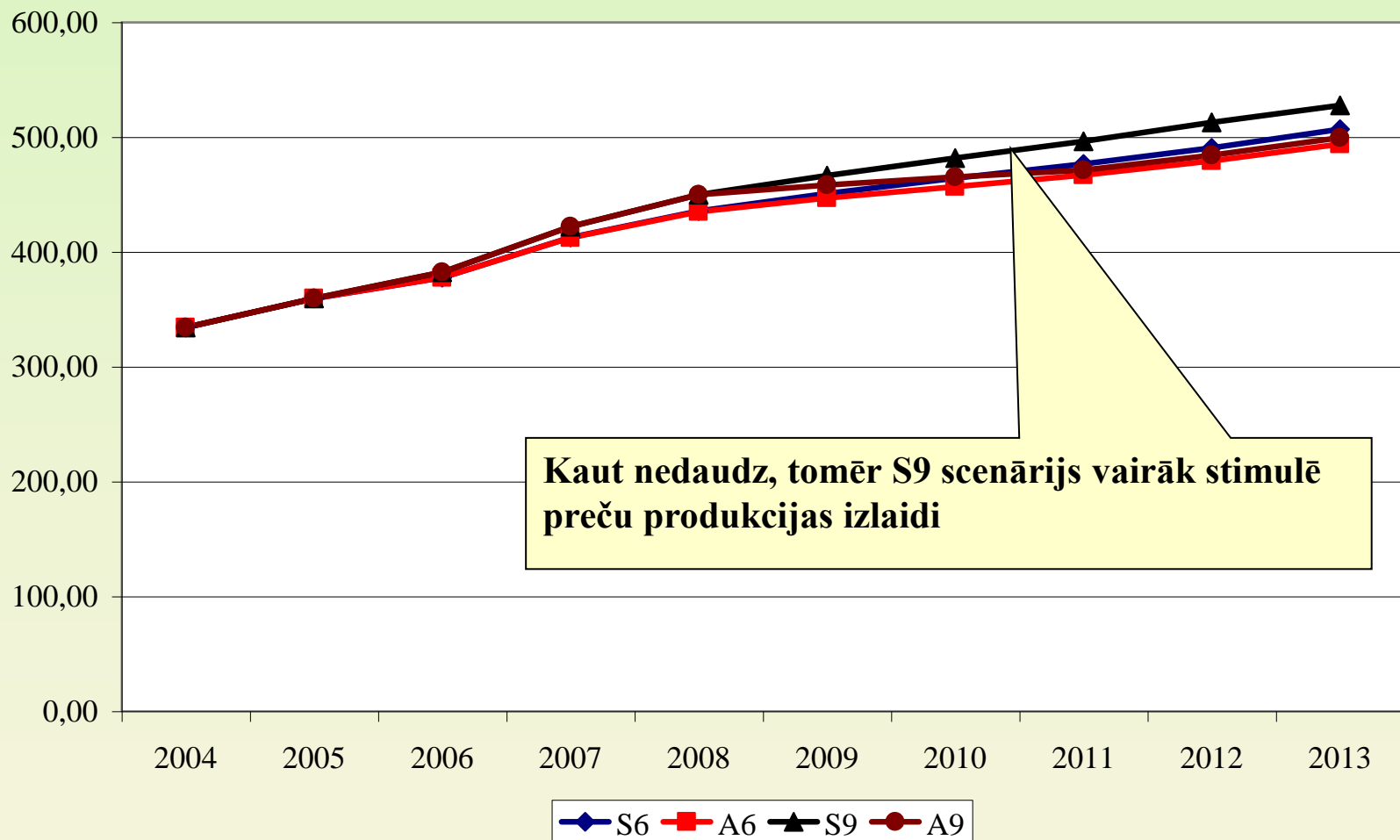

Avots: LVAEI pēc R1782/2003

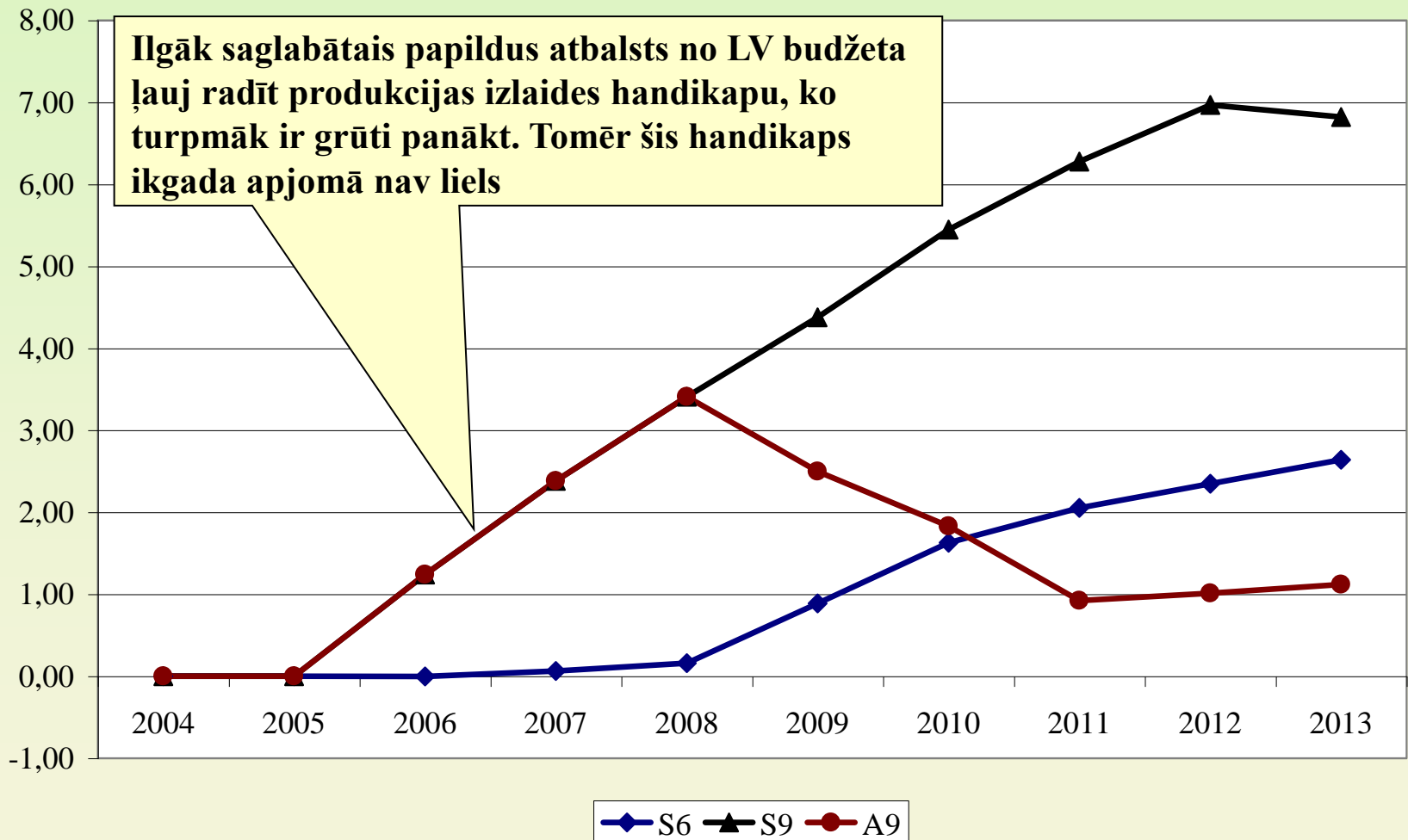
Atbalsta apjoms un struktūra saimniecībās ar ekonomisko lielumu 2 ELV un vairāk analizējamos scenārijos 2005., 2006., 2009. un 2013 gadā, tūkst. Ls

Prognozējamā Latvijas lauksaimniecības sektorā izlaide, Ls

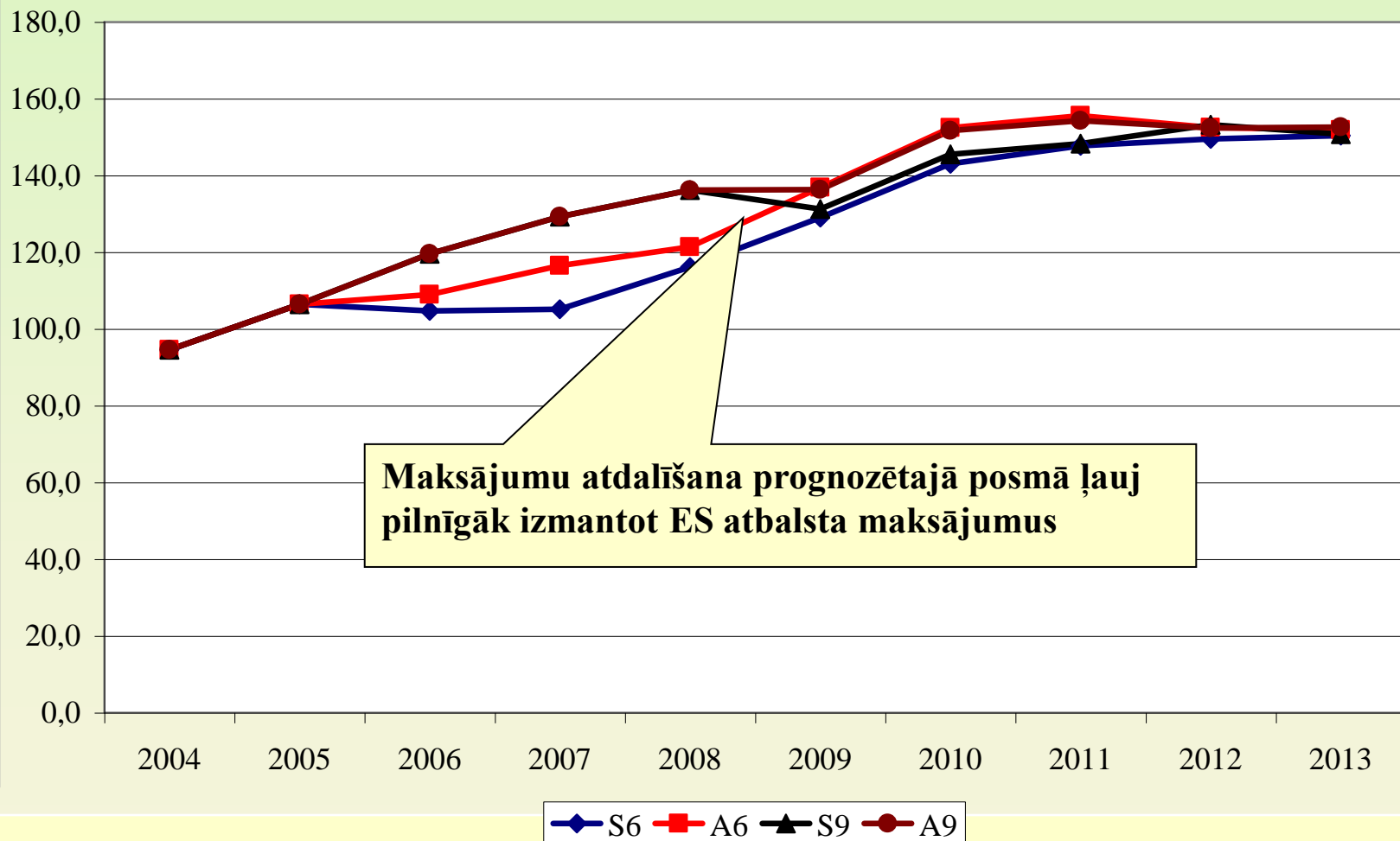

S6 un S9 scenāriju novirzes pret A6* scenāriju prognozējamā Latvijas lauksaimniecības sektora izlaidē, % Bet peļņā???

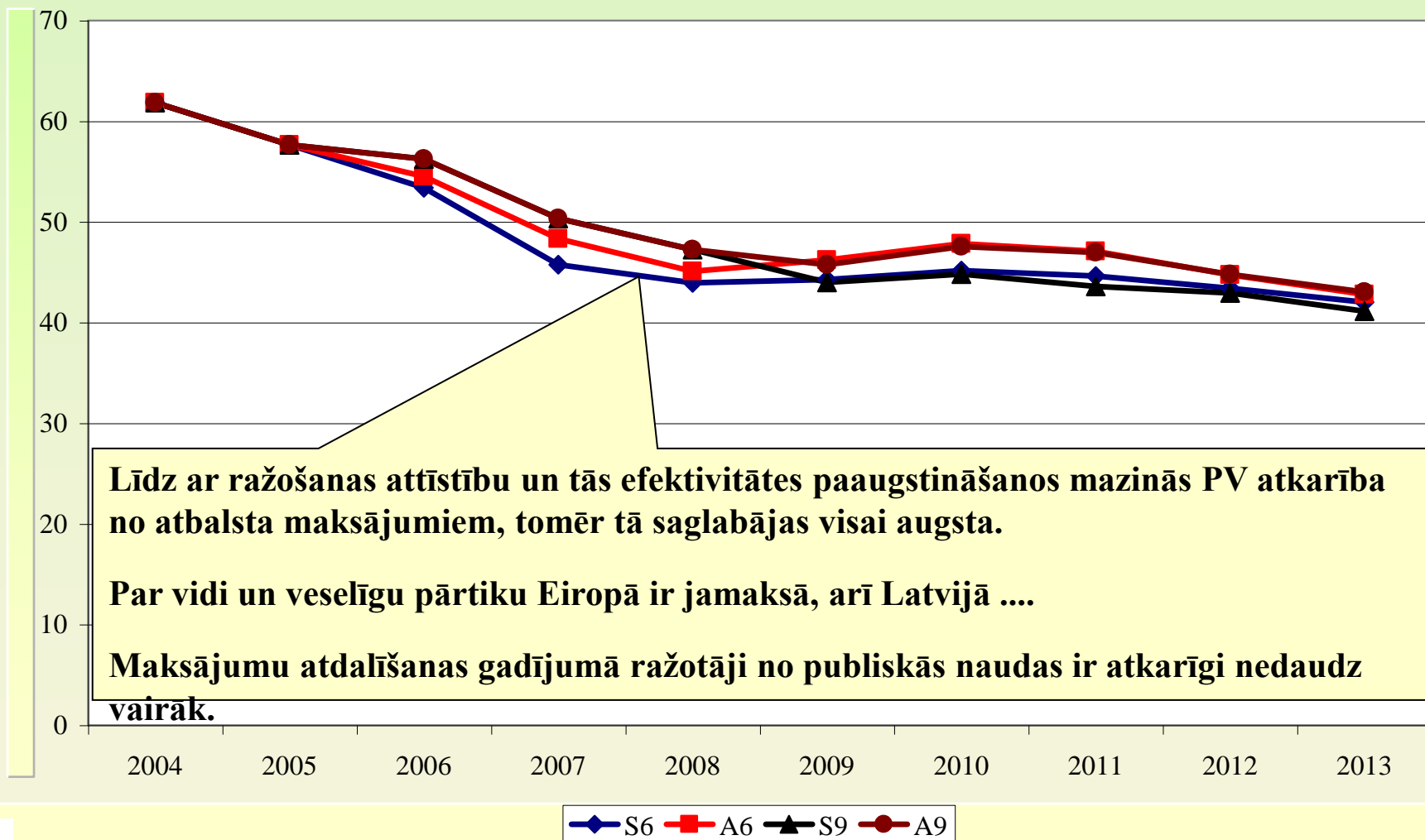

* Novirze = $(Sx - A6) / A6 * 100\%$

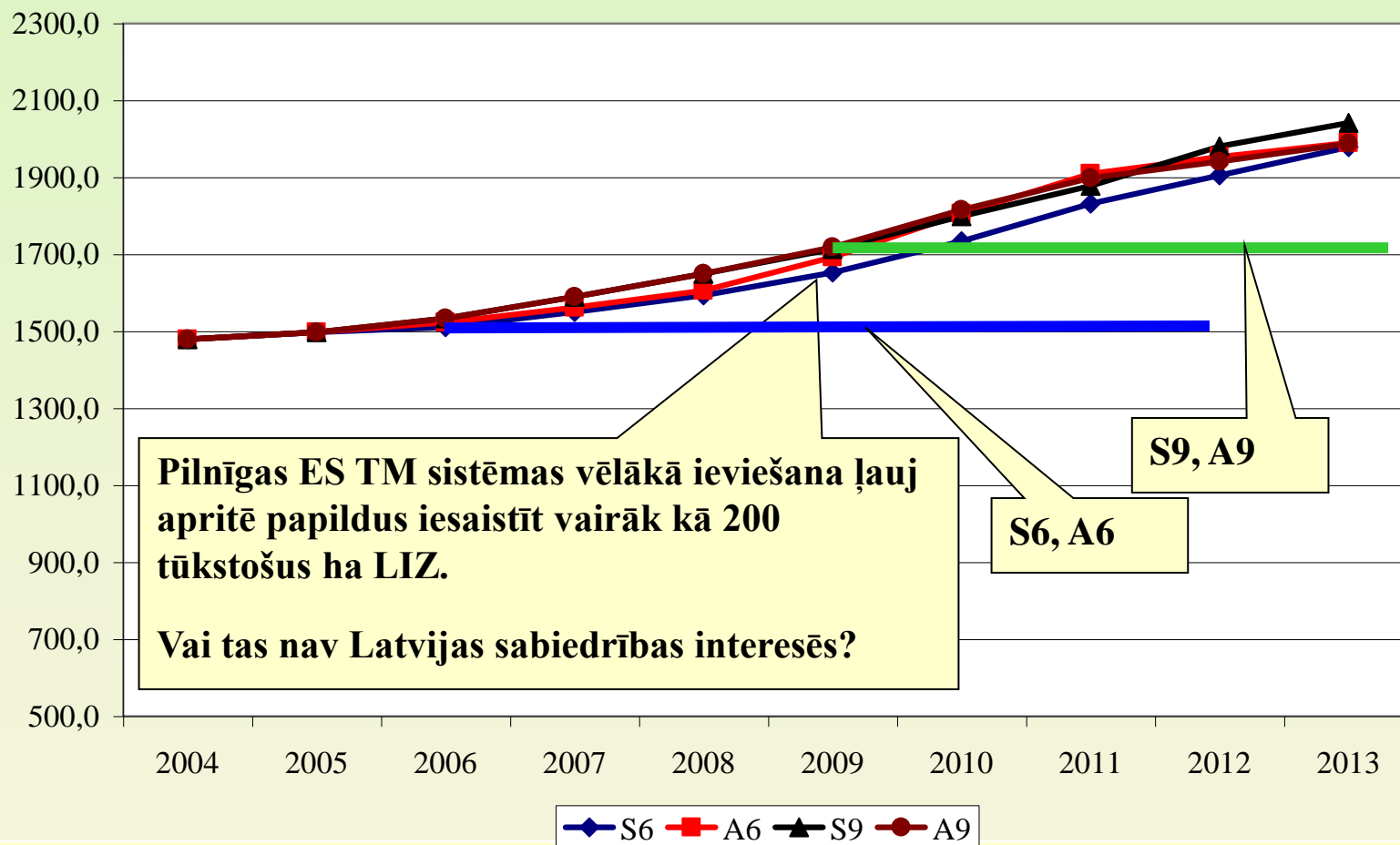
Tiešais atbalsts Latvijas lauksaimniecībai (ieskaitot MLA maksājumus), milj.Ls

Subsīdiju īpatsvars Latvijas lauksaimniecībā saražotajā pievienotajā vērtībā (PV),%

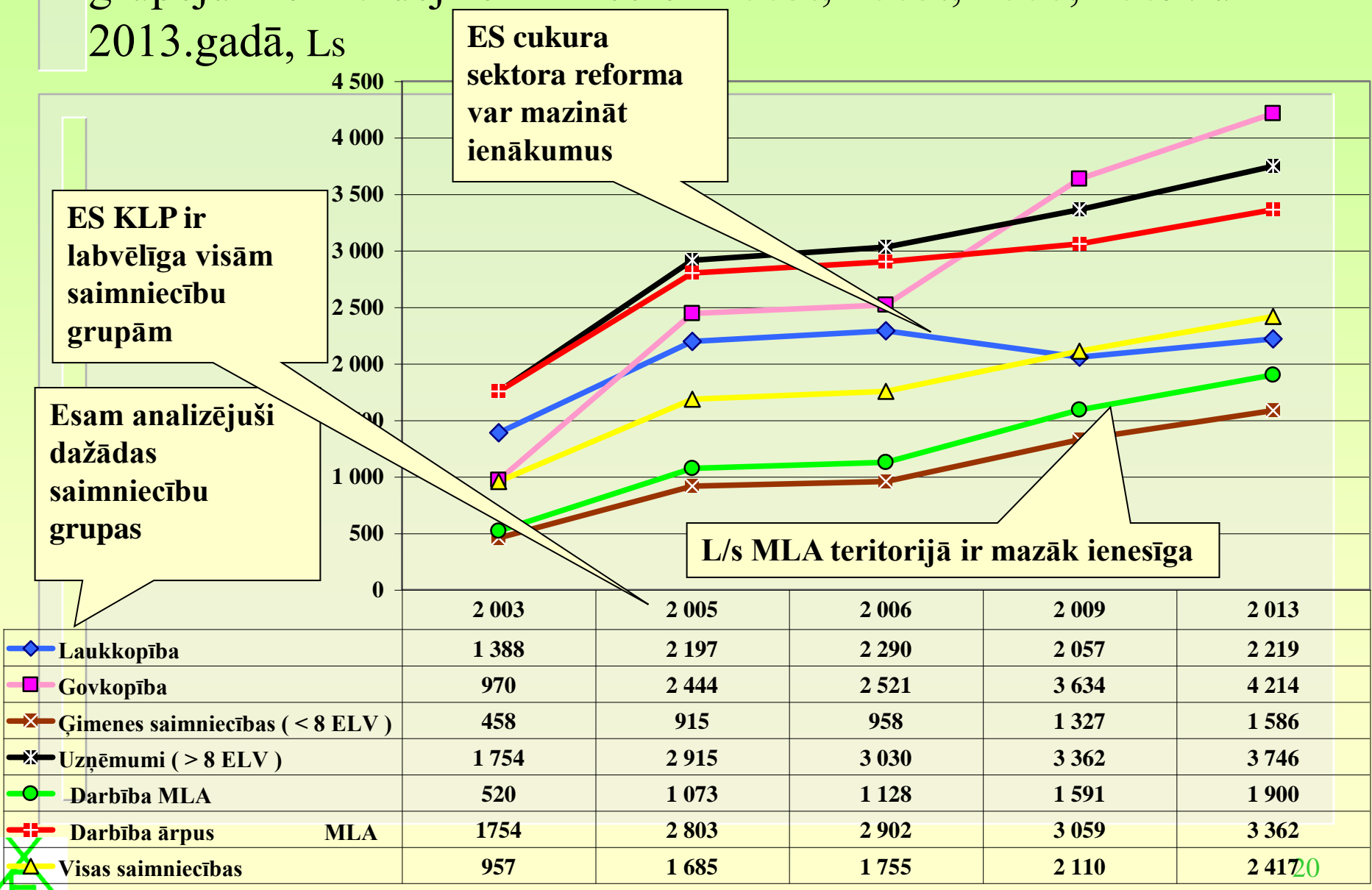
Faktiski izmantotās lauksaimniecības zemes platības Latvijā, tūkst.ha

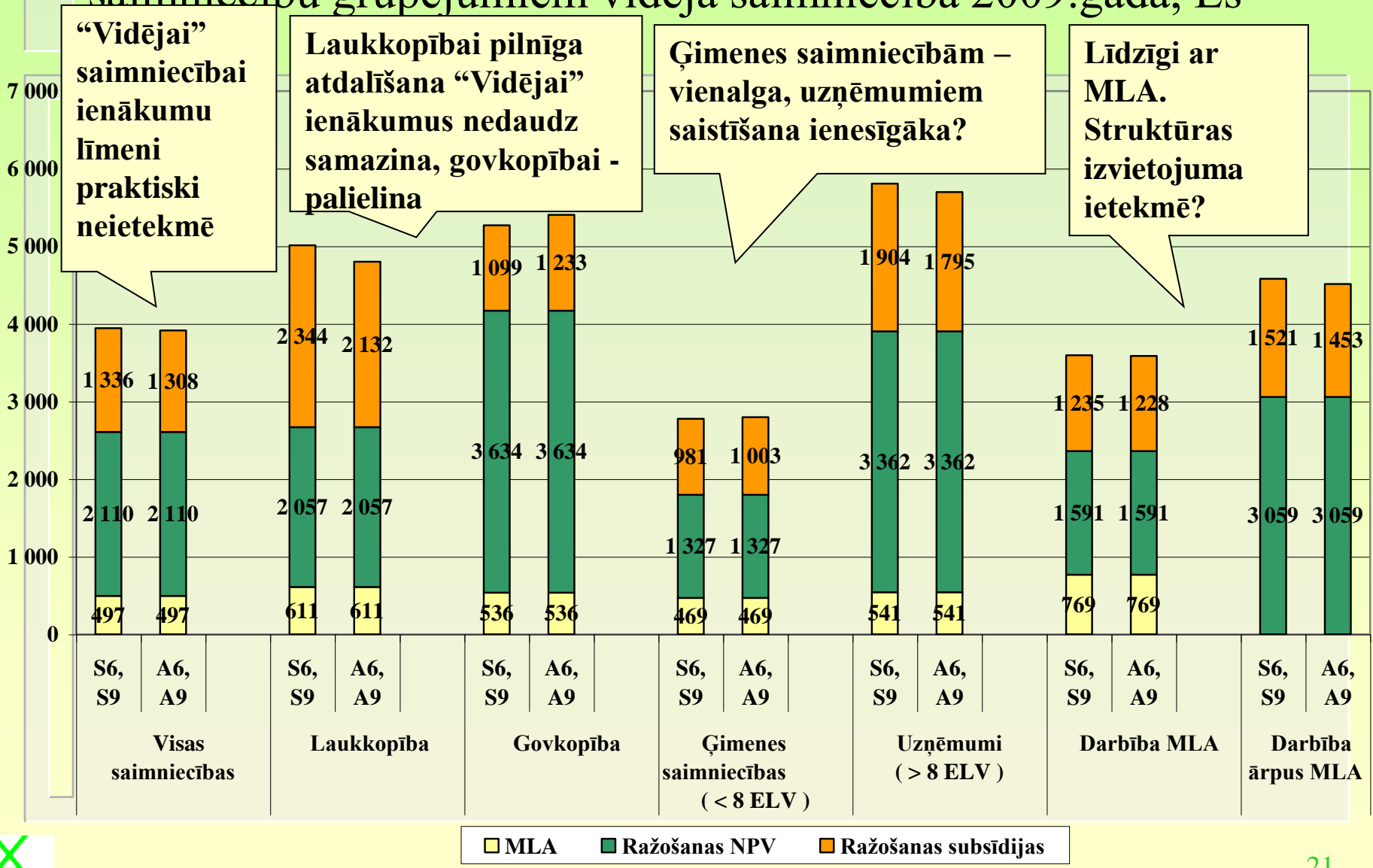
2. Kā ES tiešmaksājumu (TM) reformas varianti ietekmētu dažādu grupu saimniecības

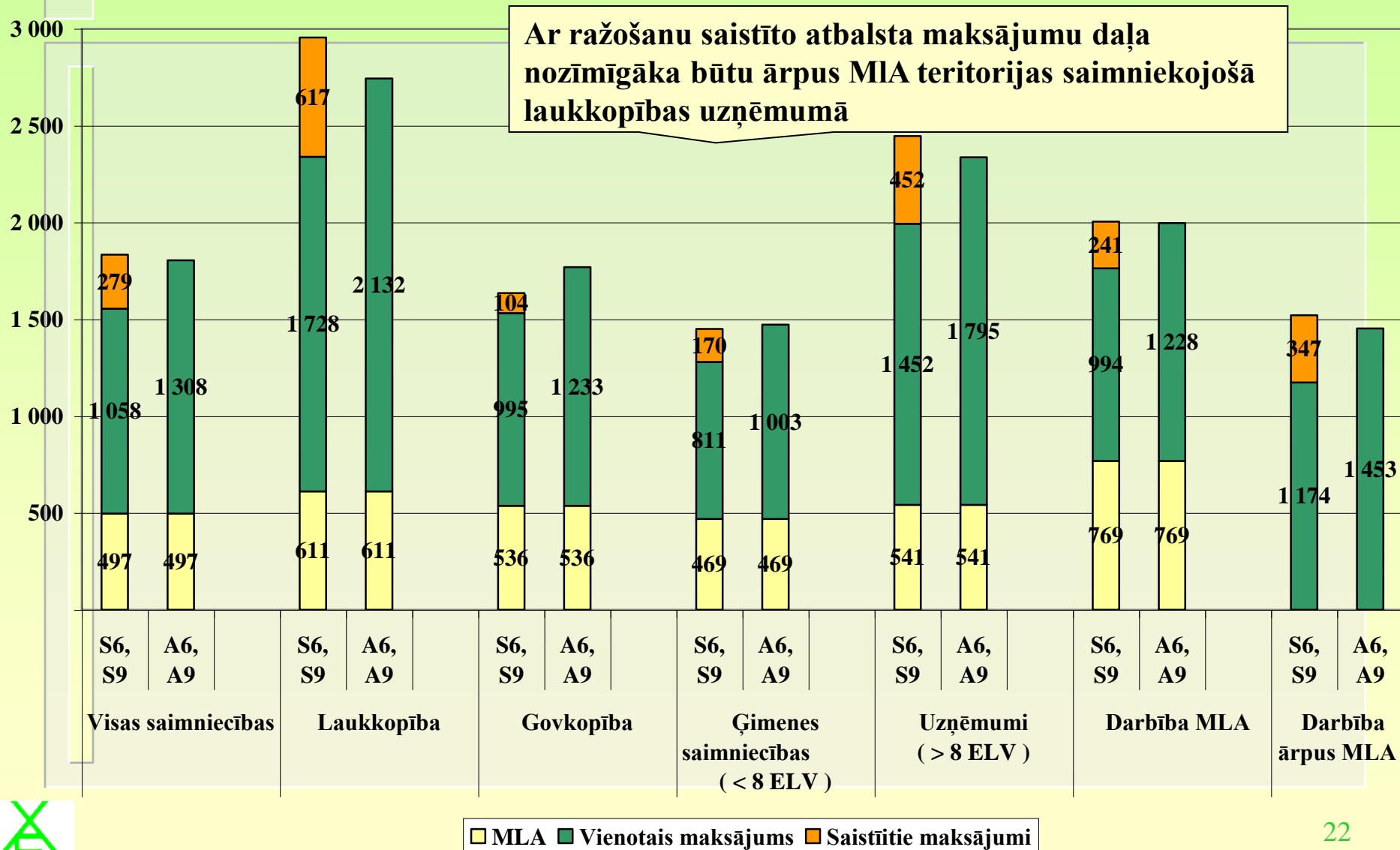
Ražošanas NPV atbilstoši dažādiem saimniecību grupējumiem vidējā saimniecībā 2003., 2005., 2006, 2009. un 2013.gadā, Ls

NPV uz vienu darba spēka vienību atbilstoši dažādiem saimniecību grupējumiem vidējā saimniecībā 2009.gadā, Ls

Valsts atbalsts dažādo saimniecību grupējumu vidējā saimniecībā 2009.gadā, Ls uz darbaspēka vienību

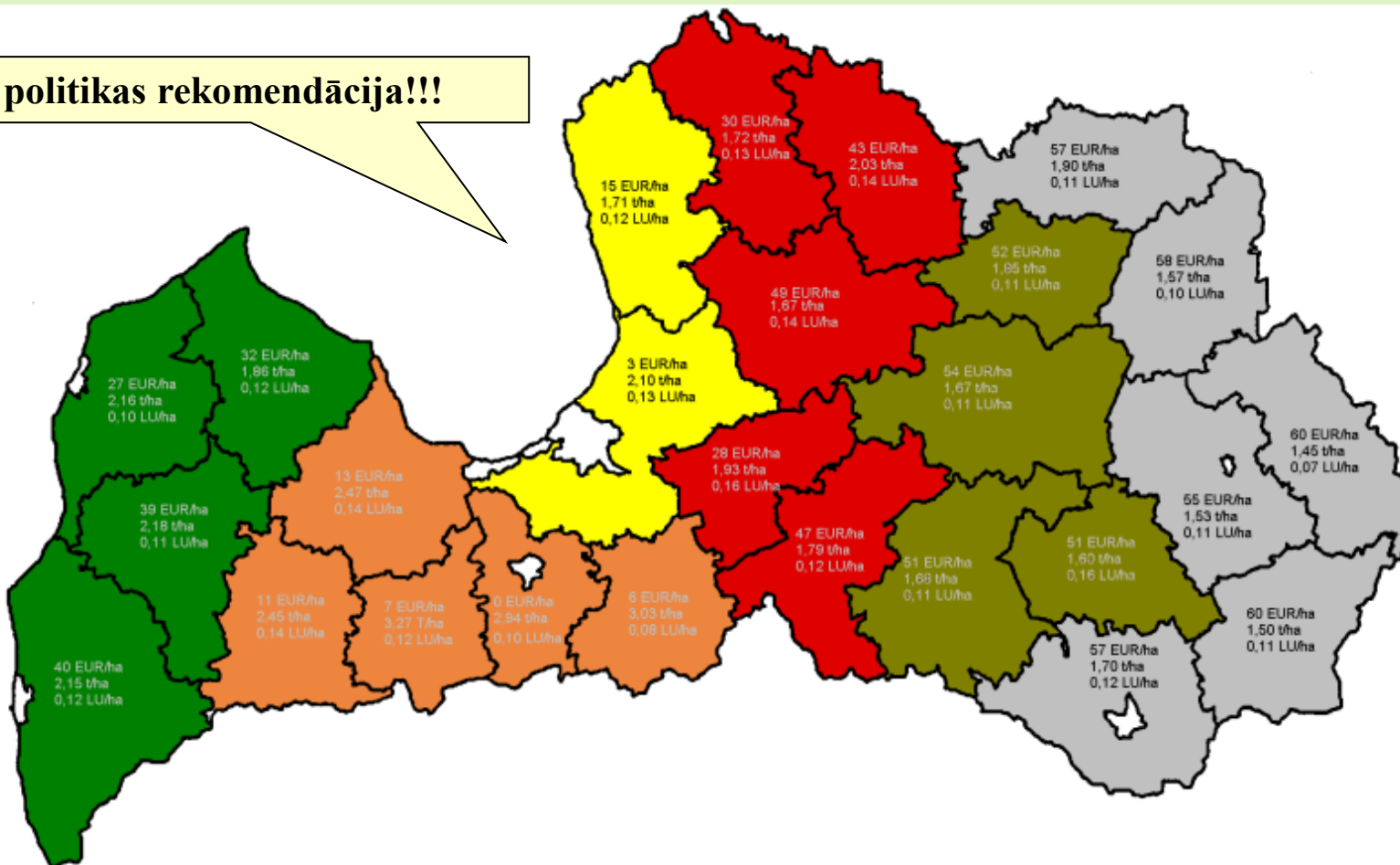

3. Kā ES tiešmaksājumu (TM) reforma ietekmēs lauku attīstību Latvijas reģionos?
Kā varam to novērtēt?

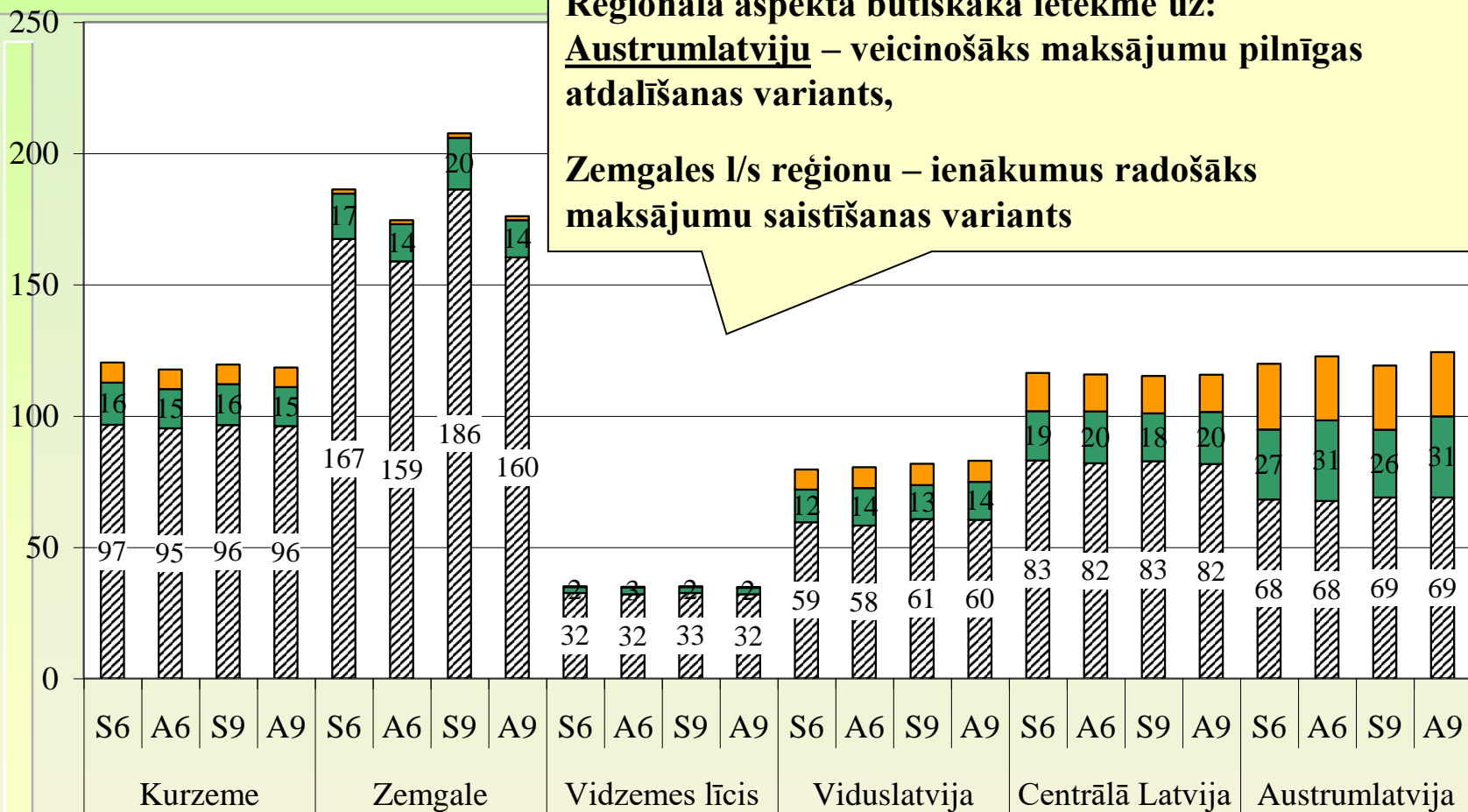

Analīzē pieņemtais Latvijas reģionālais dalījums.

Tā nav politikas rekomendācija!!!

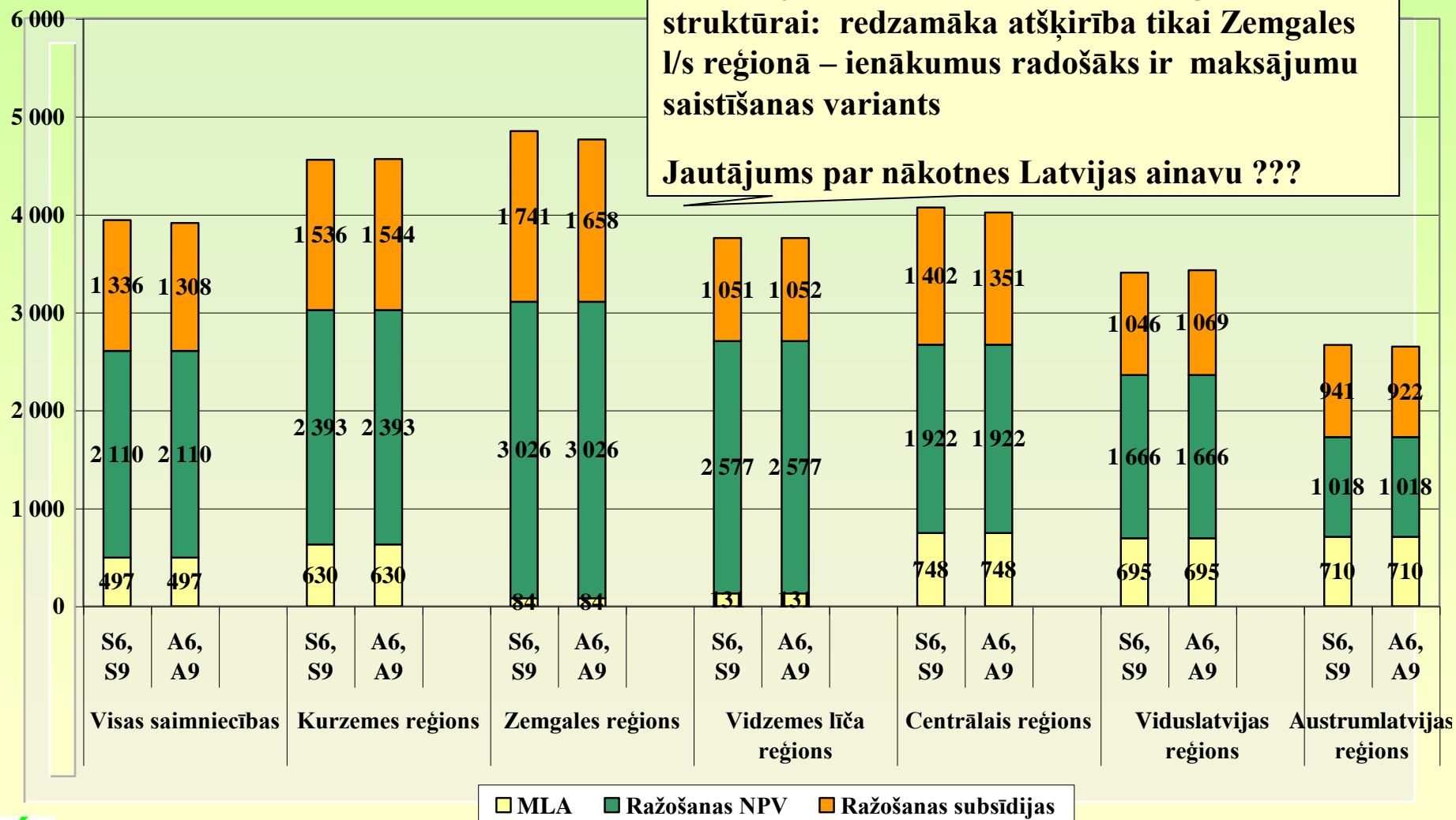
Latvijas lauksaimniecības sektora pievienotās vērtības prognozējamā struktūra reģionos 2013. gadā, milj.Ls

LAPA modeļa rezultāti

▨ Ražošana ■ TM ■ LMA

NPV uz vienu darba spēka vienību vidējā saimniecībā dažādos reģionos 2009.gadā, Ls

Pašreizējai saimniecību ražošanas reģionālā struktūrai: redzamāka atšķirība tikai Zemgales l/s reģionā – ienākumus radošāks ir maksājumu saistīšanas variants

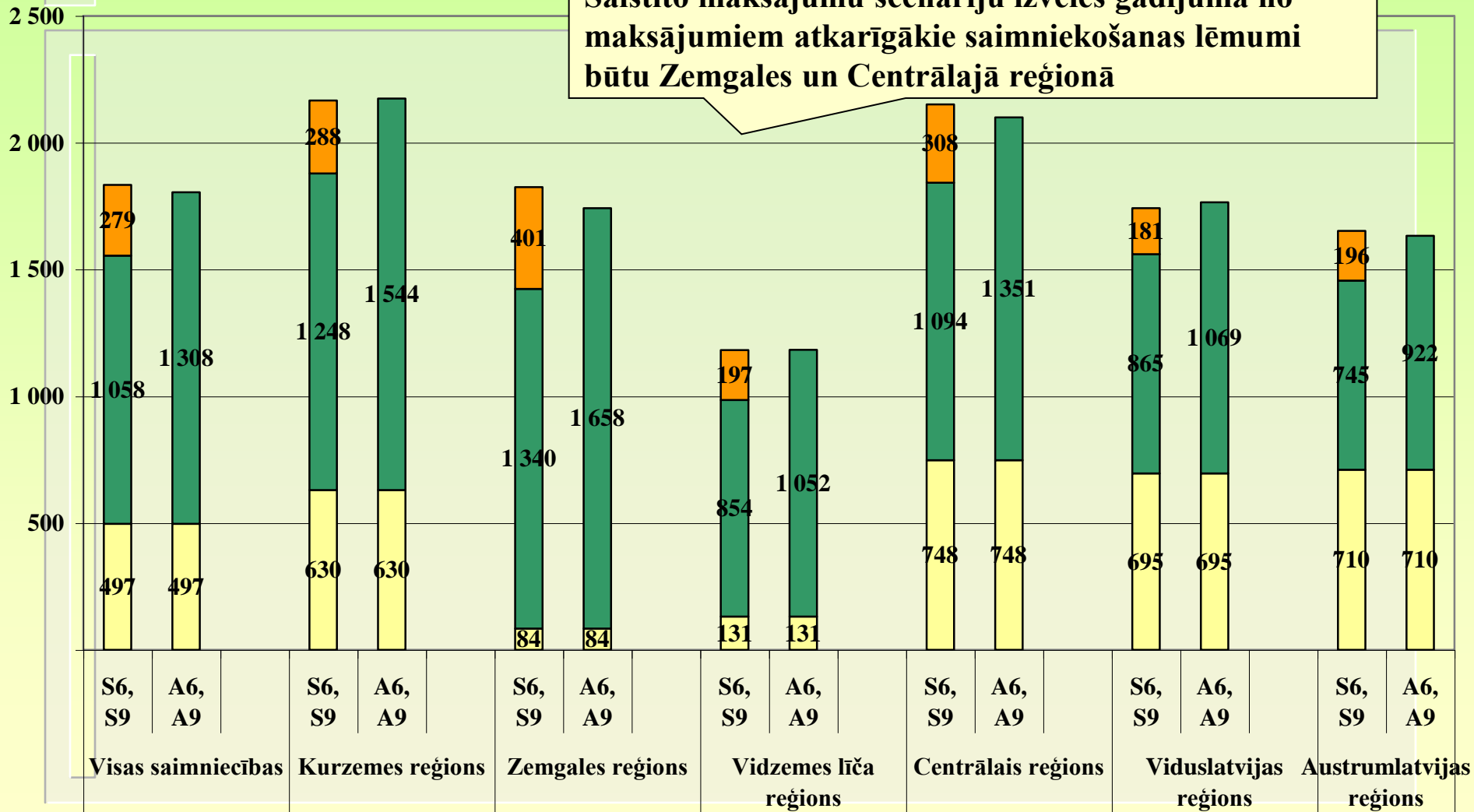
Jautājums par nākotnes Latvijas ainavu ???

MLA Ražošanas NPV Ražošanas subsīdijas

Valsts atbalsts vidējā saimniecībā dažādos reģionos 2009.gadā, Ls darbaspēka vienību

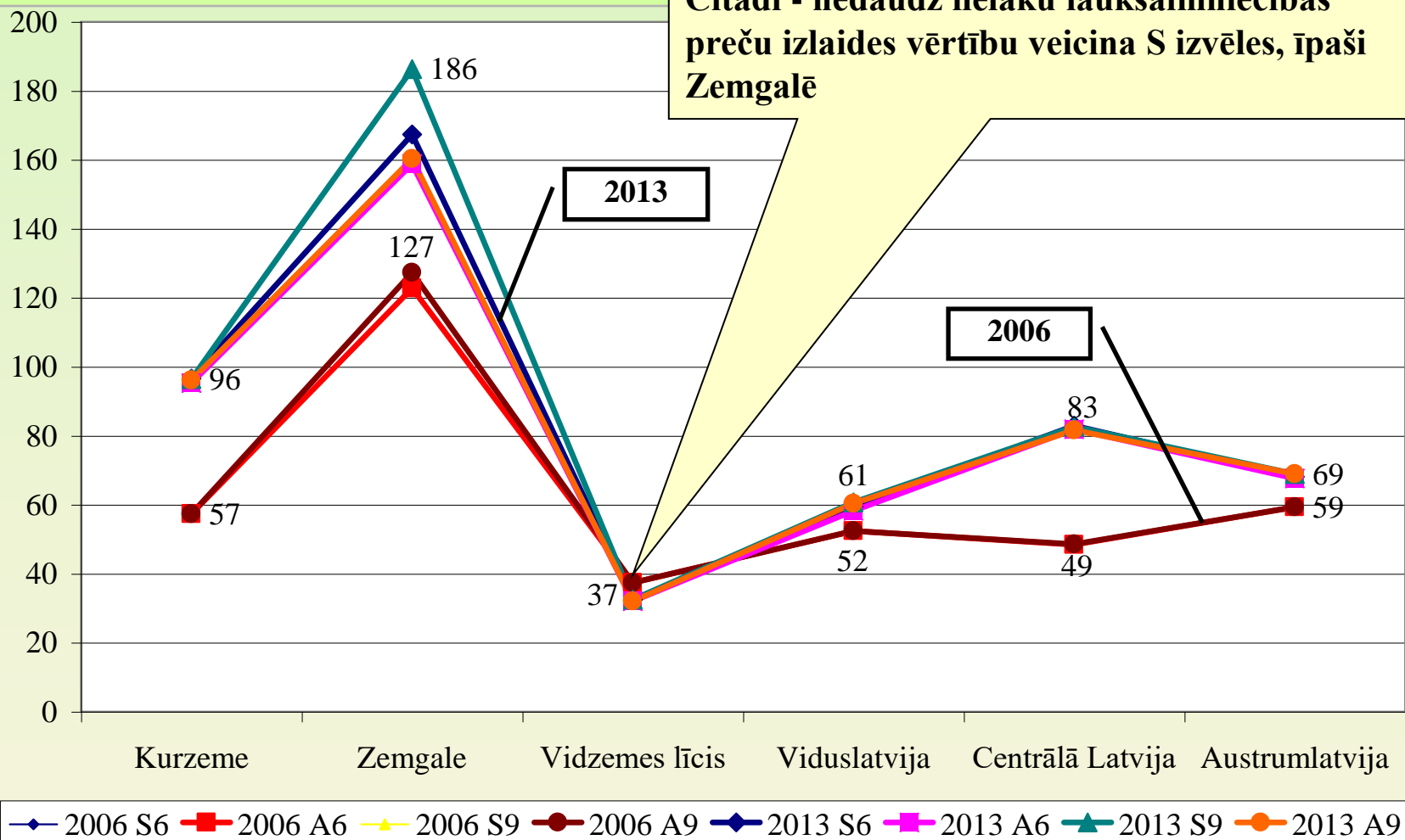
Saistīto maksājumu scenāriju izvēles gadījumā no maksājumiem atkarīgākie saimniekošanas lēmumi būtu Zemgales un Centrālajā reģionā

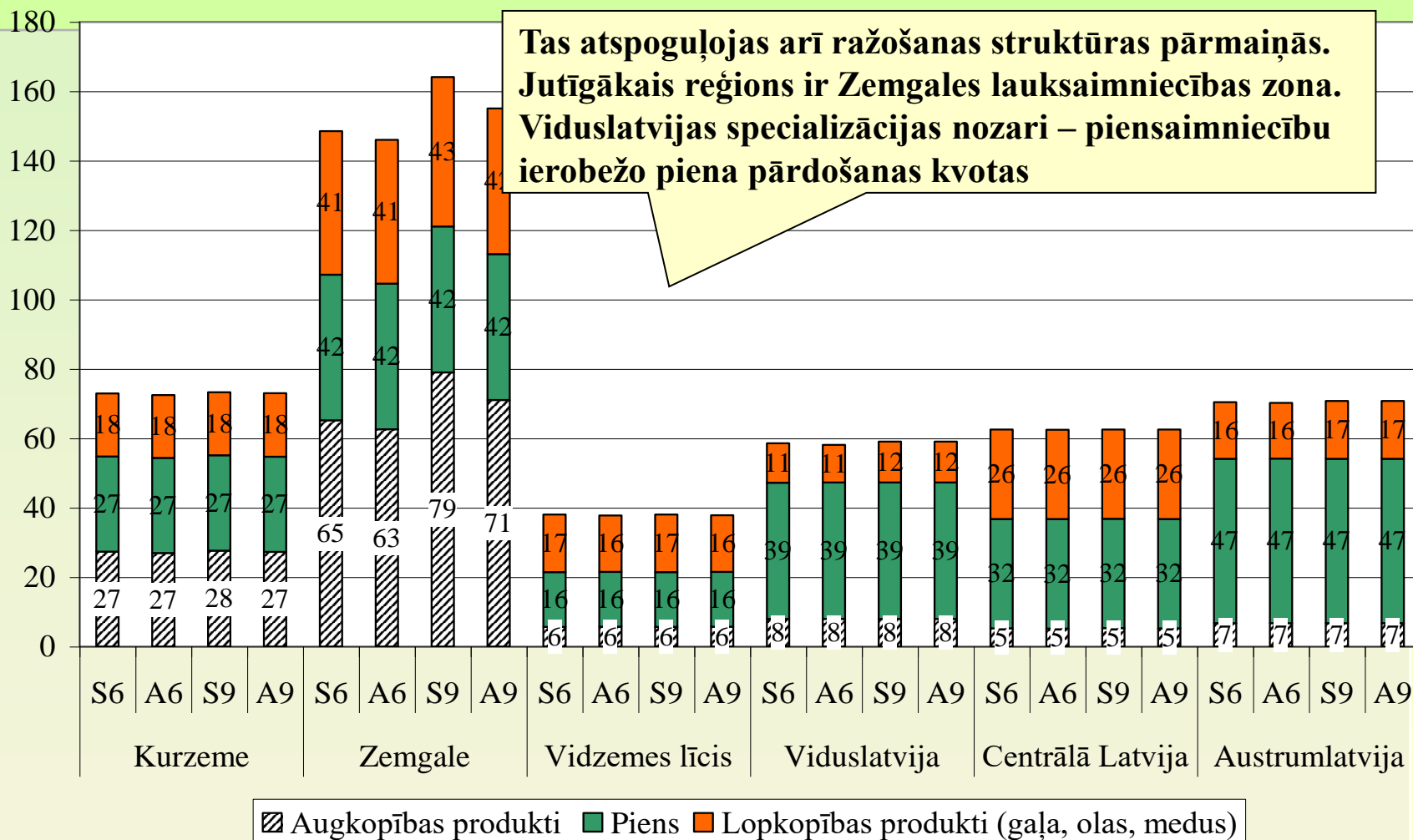
MLA Vienotais maksājums Saistītie maksājumi

Latvijas lauksaimniecības sektora ieguvums no produkcijas pārdošanas reģionos 2006. un 2013.

Vidzemes piejūrā ražošana nepalielinātos nevienā scenārijā.
 Citādi - nedaudz lielāku lauksaimniecības preču izlaides vērtību veicina S izvēles, īpaši Zemgalē

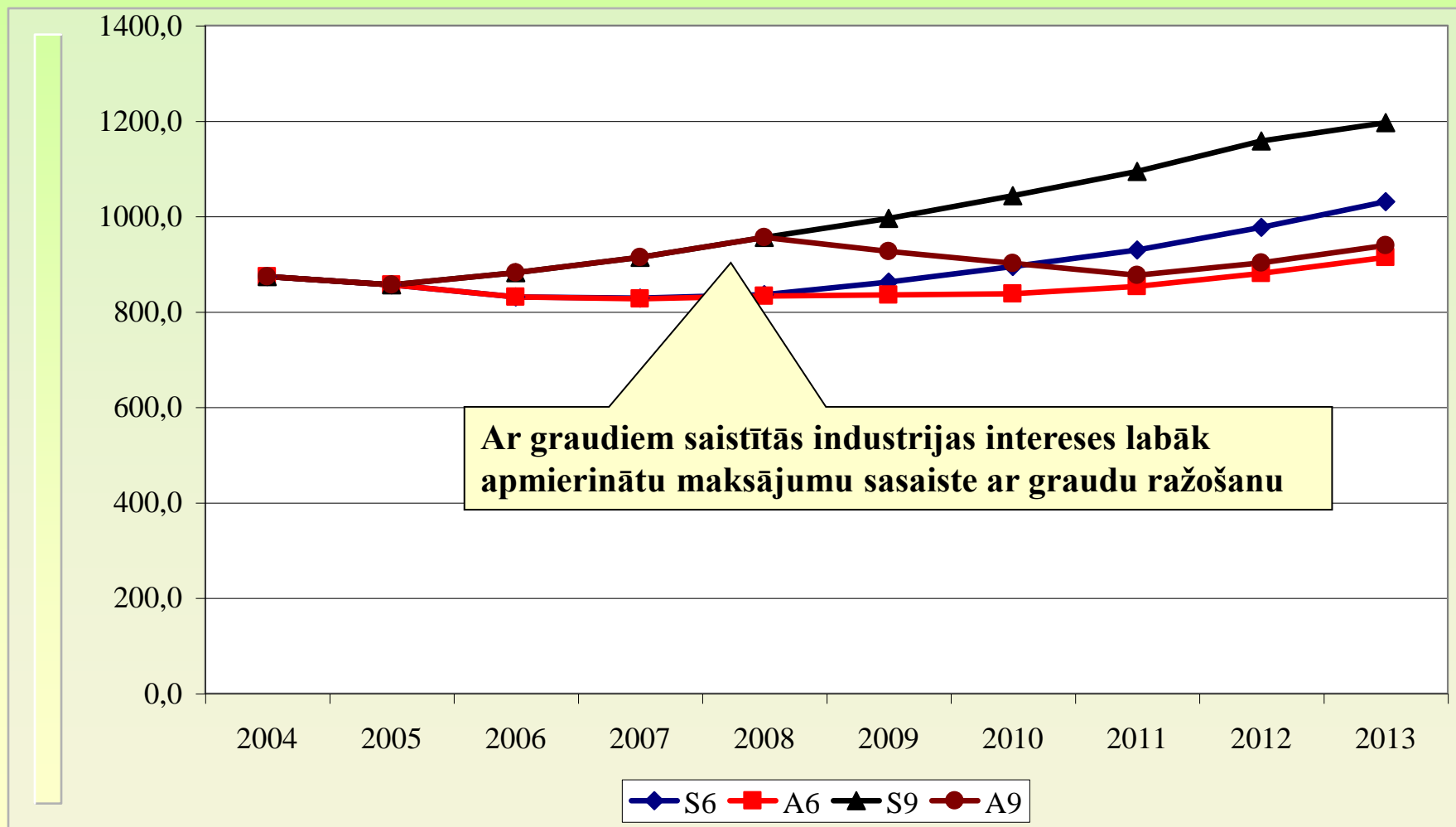
Latvijas lauksaimniecības ražošanas nozaru devums dažādos reģionos 2009. gadā, milj.Ls

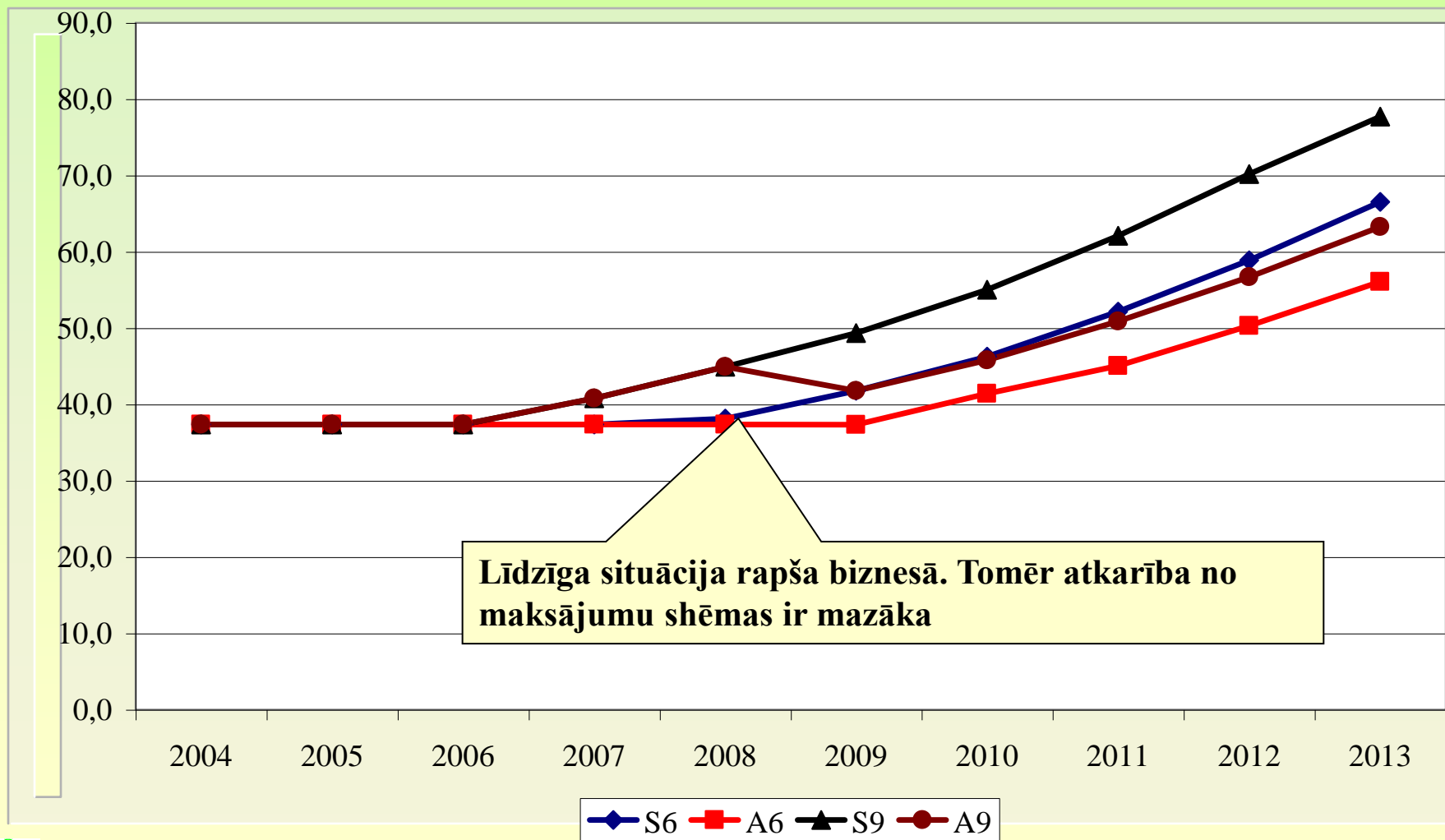
4. Vai reformētās TM politikas dažādie scenāriji ietekmētu dažādu ar Latvijas lauksaimniecību saistīto sektoru attīstību?

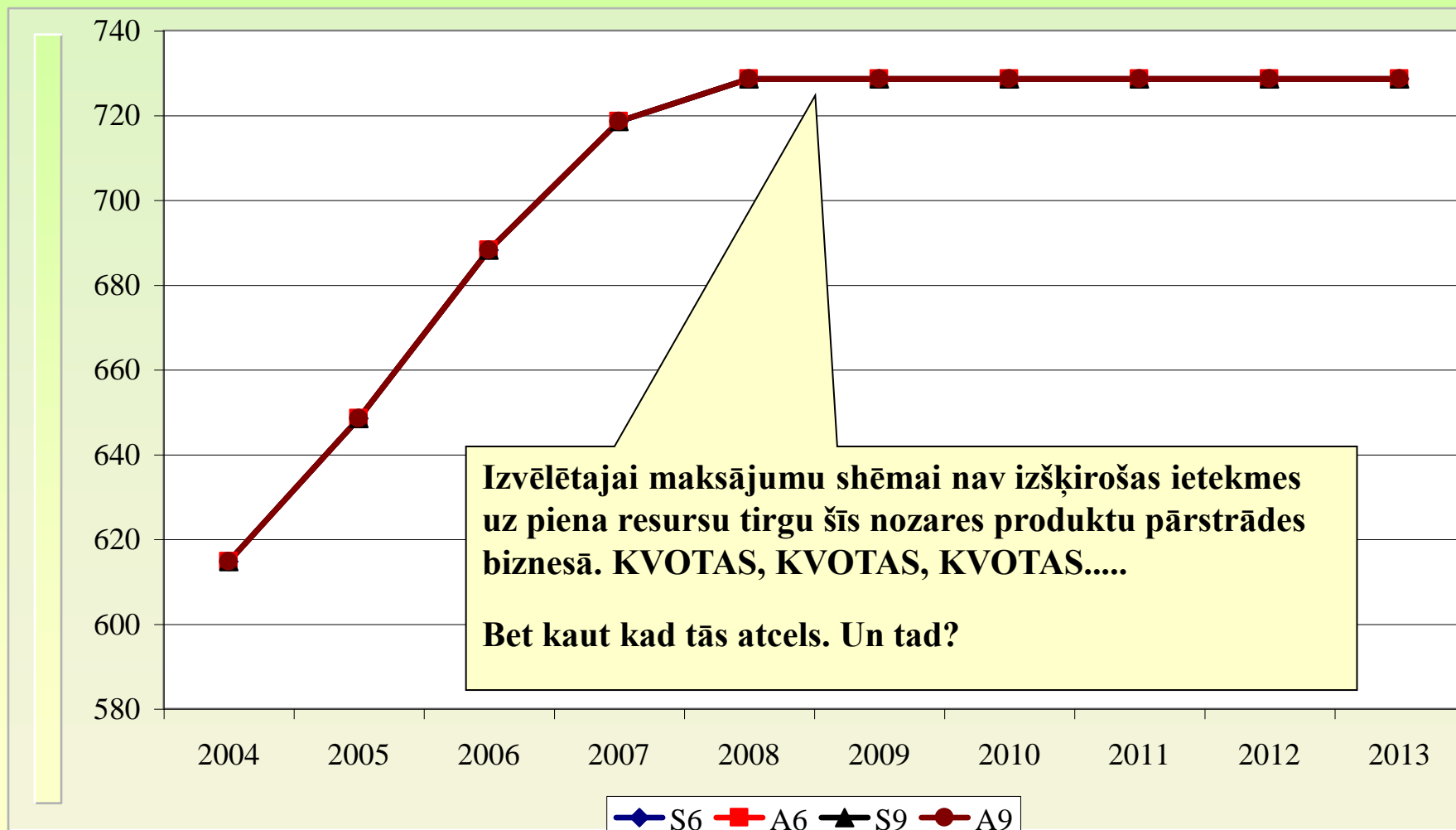
Graudu ražošanas prognozes periodā no 2004.g. līdz 2013.gadam, tūkst.t.

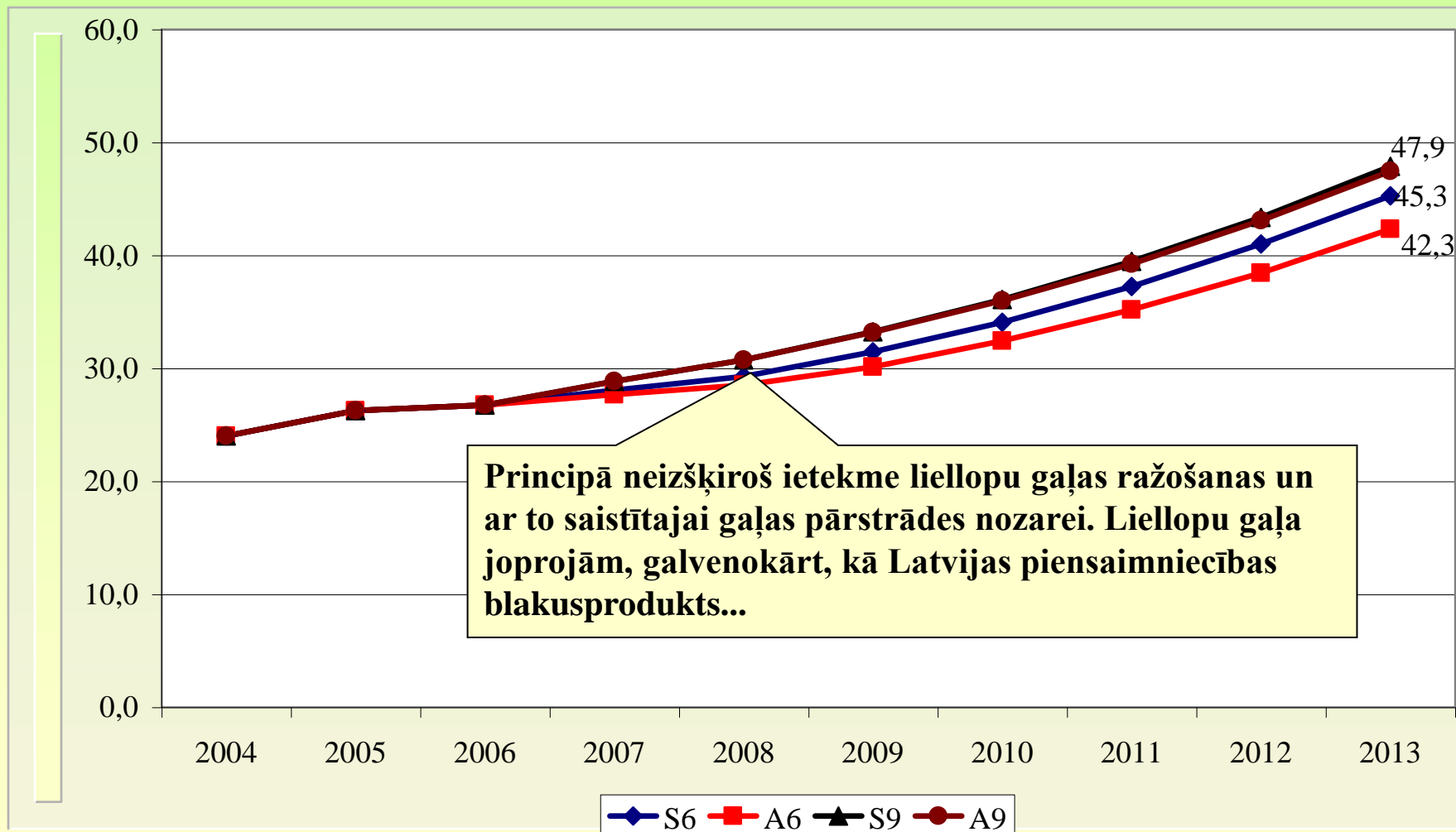
Rapša ražošanas prognozes periodā no 2004.g. līdz 2013.gadam, tūkst.t.

Piena ražošanas prognozes periodā no 2004.g. līdz 2013.gadam, tūkst.t.

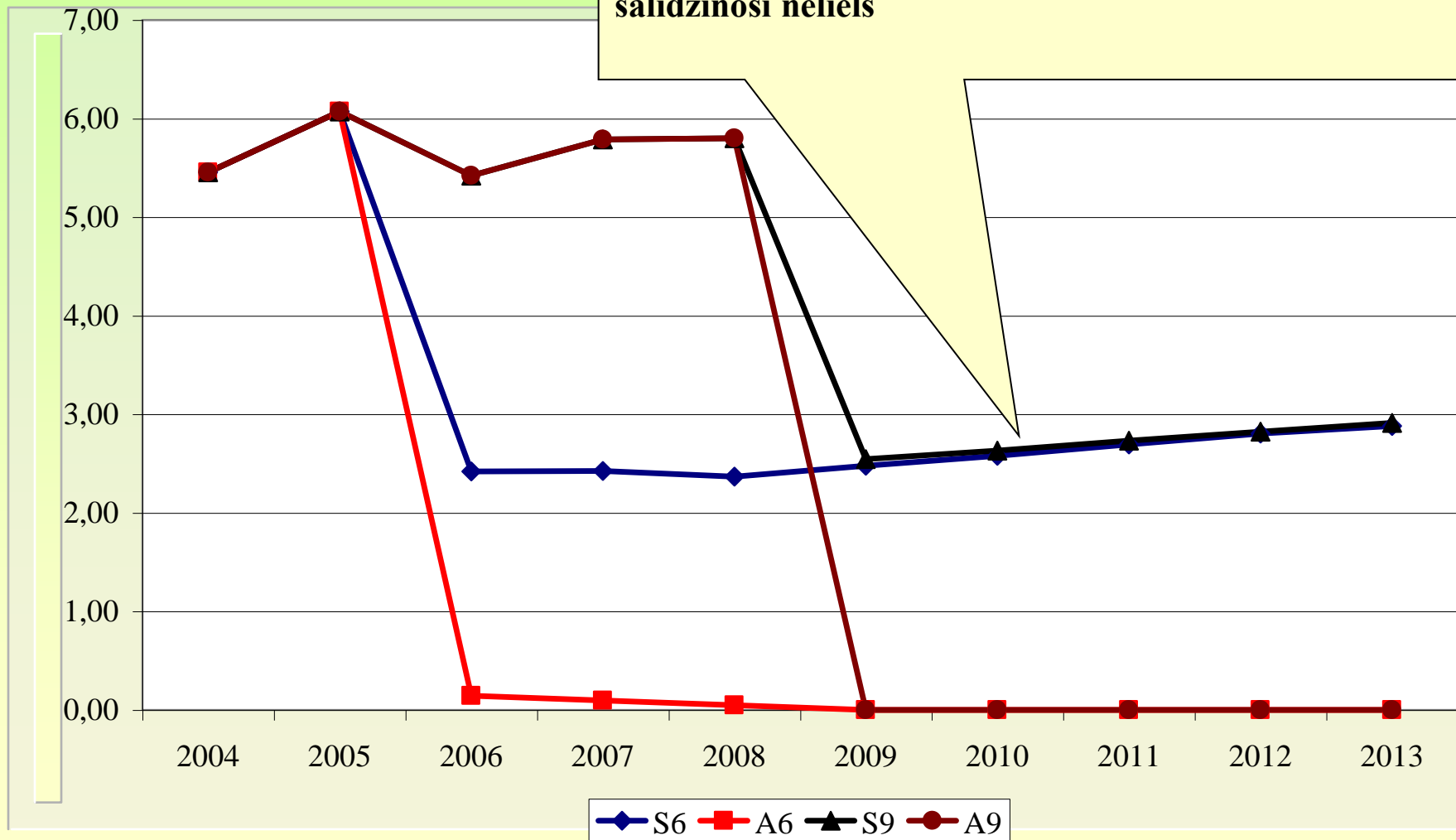

Liellopu gaļas ražošanas prognozes periodā no 2004.g. līdz 2013.gadam, tūkst.t.

Tiešā atbalsta prognozes dzīvniekiem laikā no 2004.g. līdz 2013.gadam, milj. Ls

Jo nozarē izmantotais piesaistīto maksājumu apjoms ir salīdzinoši neliels

5. Vai reformētās politikas ieviešana saimniekiem būtu sāpīga?

Vērtējam dažādo saimnieku interešu grupu “*labsajūtas pārmaiņas*” ieviešanas gadā

Ienākumu pārmaiņas dažādu grupējumu (pēc specializācijas) saimniecībās S6 un S9 scenārijos*, salīdzinot ar A6 scenāriju, %

Faktiski visām specializācijām neizdevīga būtu agrākā ieviešana.
 Ekonomiski tomēr maznozīmīgas atšķirības, ja ieviešana notiek 2009.gadā

	2006:		2009: S _{6,9}	2013: S _{6,9}
	S ₆	S ₉ , A ₉		
Laukkopība	-5	10	4	4
Govkopība	7	9	-2	-2
Cūkkopība, putnkopība	-1	0	0	0
Jaukta augkopība	-5	9	1	1
Jaukta lopkopība	0	5	-2	-2
Jauktas saimniecības	0	9	0	0
Vidēji	-1	8	1	1

Ienākumu pārmaiņas dažādu grupējumu (pēc lieluma) saimniecībās S6 un S9 scenārijos*, salīdzinot ar A6 scenāriju, %

	2006:		2009:	2013:
	S ₆	S ₉ , A ₉	S _{6,9}	S _{6,9}
Ģimenes saimniecības	0	9	1	1
Uzņēmumi	-1	8	0	0
Vidēji	-1	8	1	1

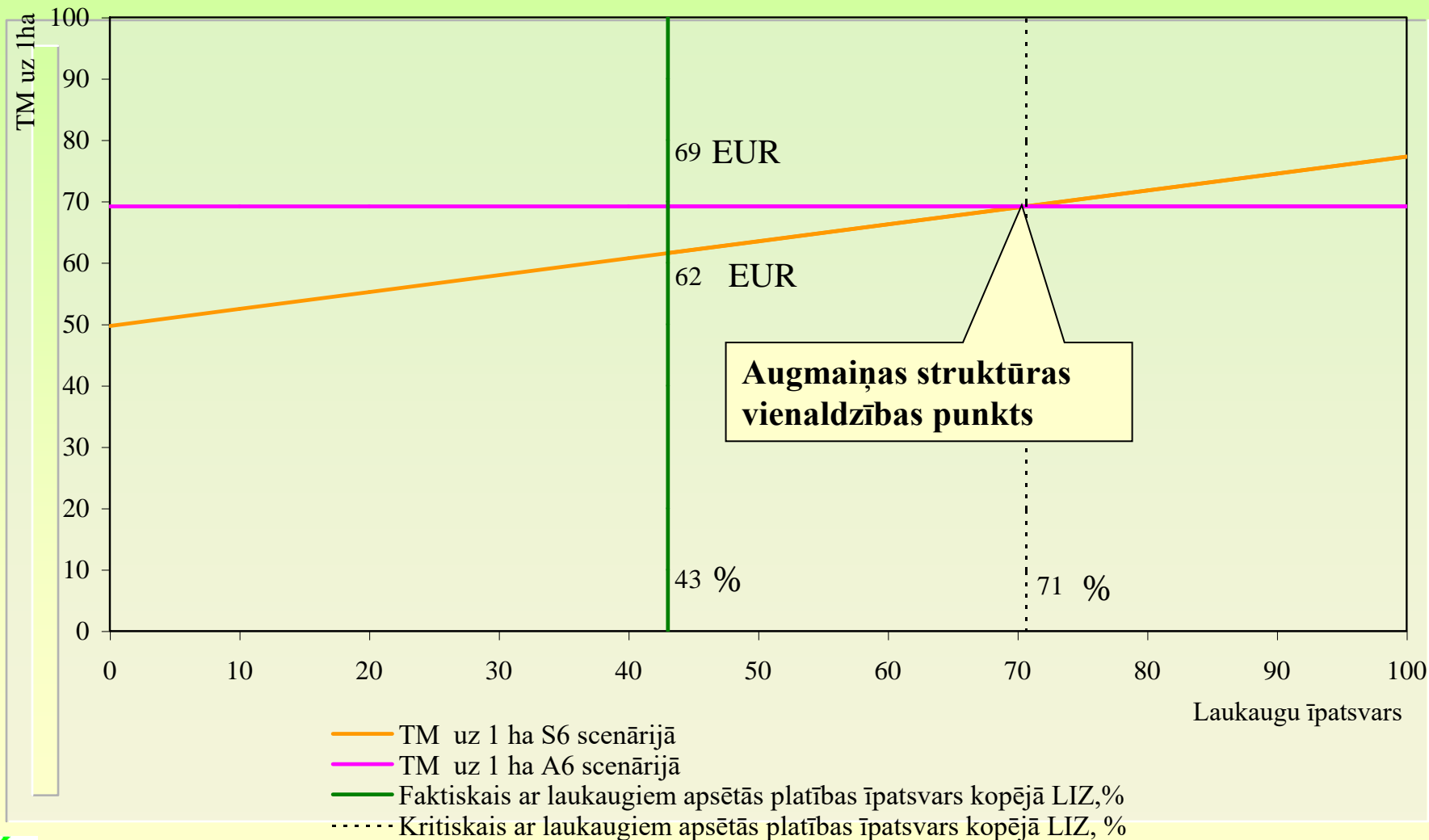
Līdzīgi pa saimniecību tiem: faktiski abiem tiem neizdevīga būtu agrākā ieviešana.

Ekonomiski tomēr maznozīmīgas atšķirības, ja ieviešana notiek 2009.gadā

* Novirze = $(S_x - A_6) / A_6 * 100\%$

Padomāsim citādi – vai saimniekojam videi draudzīgi?

TM apjoms vidējai Latvijas lauku saimniecībai 2007. gadā atkarībā no laukaugu īpatsvara izmantojamā LIZ, EUR/ha

Un noslīgumā

- ❑ Saprātīga reformētās politikas pilnīga ieviešana neradīs sitieni pa Latvijas lauksaimnieku kabatām
- ❑ Tomēr nav vienotas atbildes par labāko izvēli
- ❑ Kas kam svarīgāks? Un ko sabiedrība vēlas no lauksaimniecības
 - ražošanas fiziskie apjomi *vs* saimnieku ienākumi (peļņa?)
 - saimniecisko lēmumu brīvība *vs* “valsts rekomendācija”
 - efektīvāka saimniekošana *vs* nodarbinātība lauku apvidos
 - vienkāršāka administrēšana *vs* regulējošāka politika
 - agrāko paražu turpināšana *vs* piemērošanās jauniem apstākļiem
 - intensīvi apsaimniekotas LIZ *vs* “ainaviska” daudzveidīga vide
- ❑ Sabiedrībai jāizvēlas un lēmumus jāizsver ...

Šodienai pietiks...

Varbūt ir jautājumi?

